

ГРОМАДА ЯК ОДИН ІЗ ПЕДАГОГІЧНИХ ЧИННИКІВ У СОЦІАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Анотація

В статті розглядаються педагогічні умови соціального виховання молоді Великої Британії в межах громади.

З огляду на історично зумовлені фактори громада відіграє в житті населення Великої Британії надзвичайно важливу роль, виступаючи не лише самостійним соціальним інститутом, який бере участь у соціалізації та вихованні, а й координуючим важелем, що ефективно сприяє взаємодії різних закладів та установ.

Мета: розкрити діяльність громад як одного з педагогічних чинників у соціальному вихованні молоді Великої Британії.

Очевидність такого підходу підтверджується дослідженнями цієї проблеми, проведеними такими вченими Об'єднаного Королівства Великої Британії, як Т.Бенкет, М.Бенкс, М.Брейк, Л.Гендрі Т.Джеферсон, С.Донован, П.Клоук, Дж.Кокс, Е.Мідвінтер, Д.Порфем, С.Постер, Д.Рокер, Г.Стіл, Л.Тернер, Р.Фейбз, С.Фріс, С.Холл, А.Хейпсуорт та інші. У СНГ проблему впливу громад на соціальне виховання молоді й підлітків Великої Британії досліджували Т.В.Валєєва, О.А.Колихалова, Ю.Н.Кротова, В.І.Петрищев, В.Д.Семенов та багато інших вчених.

Виходячи із завдань дослідження, слід пояснити поняття "громада", як його розуміють науковці Об'єднаного Королівства Великої Британії. У британських умовах громада (community) – це умовно назване місце проживання, причому його межі, як соціально-педагогічного феномену, інколи досить важко визначити. Оксфордський тлумачний словник сучасної англійської мови А.С.Хорнбі визначає громаду як групу людей, що об'єднана спільним походженням, расою, соціальним станом, релігійними переконаннями та місцем проживання – районом, населеним пунктом тощо, де розташована низка соціальних інститутів: сім'я, школа,

церква, дозвіллеві організації (1, 233). Крім того, слово “community” має ще кілька значень – община, суспільство, єдність, об’єднання, населений пункт, держава. Така полісемія не випадкова: підкреслюється глибина та алегоричний контекст поняття, як його сприймають англійці.

Слід зазначити, що більшість відомих нам британських соціологів та педагогів (П.Коріган, К.Постер, С.Фріс, С.Холл, Ст.Холл, С.Донован, М.Бенкс, Л.Гендрі та інші) вважають громаду провідним механізмом соціалізації підлітків та молоді. Вона виступає своєрідним комплексом складної соціалізуючої системи суспільства, ланцюгом, що об’єднує населення певного мікрорайону з певними соціальними інститутами.

Щоб розкрити суть соціально-педагогічного впливу громади на виховання й соціалізацію молоді Великої Британії, слід розглянути концепцію “громадського виховання” (community education), впроваджену у 70-80-х роках. Основна ідея концепції передбачала інтеграцію усього потенціалу сім’ї, школи та молодіжних організацій як дозвіллевих формальних і неформальних структур для активізації соціального виховання підростаючого покоління у межах громади.

Словосполучення “Громадське виховання”, на думку Еріка Мідвінтера, -має подвійну конотацію. З одного боку, воно розглядається вченими як концепція, що відіграє важливу роль у системі освіти та виховання, оскільки здійснює вплив на майбутнє покоління. З іншого ж боку, воно є досить складним для розуміння, адже два слова: “громада” (community) та “виховання” (education), є чи не найскладнішими в англійській мові для визначення та розуміння (2, 22).

На початку 80-х років у деяких регіонах Великої Британії почали з’являтися Центри Розвитку Громадського Виховання, які активно залучали до спільної діяльності не лише формальні інституції, а й неформальні молодіжні організації. Так, наприклад, всесвітньо відомі британські молодіжні організації “Національне Молодіжне Бюро” (National

Youth Agency), “Винагорода Герцога Единбурзького” (The Duke of Edinburgh’s Award), “Молодіжний та Громадський Центр у Бредфорді на Ейвоні” (Bradford on Avon Youth & Community Centre) та низка інших подібних структур почали свою діяльність у межах місцевих громад.

Вивчення досвіду діяльності місцевих громад дозволили визначити три базові складові концепції “громадського виховання”, оскільки для нашого дослідження вони мають істотне значення:

- перша - орієнтується на освітній аспект, тобто реалізацію різноманітних освітніх програм та моделей, орієнтованих на молодь та дорослих, і які ставлять за мету допомогти їм оволодіти деякими вміннями, навичками та знаннями, що допоможуть вижити в сучасних економічних умовах;

- друга складова охоплює педагогіку дозвілля, метою якої є індивідуалізація дозвіллевої діяльності та надання їй характеру “простору” для розвитку особистості та її самореалізації. Це досягається за допомогою координованої виховної взаємодії громад з молодіжними та підлітковими дозвіллевими організаціями, різними за напрямом;

- третя - сприяє мінімізації соціальних проблем у громаді завдяки використанню соціально-педагогічного впливу на правопорушників, формування у них почуття єдності та ідентифікації зі своєю громадою, містом, провінцією та країною. Ця концепція також передбачає тісну співпрацю з вузьконапрямковими “проблемними” молодіжними організаціями, які діють у громадах Великої Британії, наприклад, з антиалкогольними, антинаркотичними службами, організаціями з превенції суїцидних та девіантних явищ тощо (“Жовта стрічка” (Yellow Ribbon) “Будь здоровим” (Healthwise), “Звільнись!” (Release), Навчальний Форум з питань наркотиків (Drugs Educational Forum), “ADFAM” (Допомога сім’ям), Батьківський Центр (Parent’s Centre) (3, 199-210).

Відомий російський вчений В.І.Петрищев виокремив основні цілі громадського виховання завдяки приваблюванню місцевих мешканців як членів груп та громад, незалежно від віку з метою:

- допомагати їм займатися цікавими справами;
- здобувати та покращувати знання та навички;
- признавати свою ідентичність та бажання;
- розвивати нормальні міжособистісні стосунки;
- допомагати оволодівати певною роллю у сім'ї, громаді та у суспільстві в цілому;
- сприяти участі у приведенні до ладу соціального оточення тощо (4, 105).

На нашу думку, в сьогоденних умовах у Великій Британії концепція громадського виховання сприяє не лише зміцненню та розширенню низки громадських шкіл, розвитку усвідомленого національно способу життя та стилю поведінки, мислення, а й посилення інтеграції зусиль школи, сім'ї та молодіжних організацій з метою активізації соціального виховання підростаючого покоління у рамках громади.

“Служба громадської виховання” (Community Education Service), створена у Великій Британії у 70-х роках, і до сьогодні об'єднує цілу низку закладів та організацій, єдиною метою яких є сприяння соціалізації підростаючого покоління через систему соціально-культурних заходів. Досвід їхньої роботи показує, що служба орієнтована на виконання таких видів діяльності:

1. Сприяти розвиткові освіти для того, щоб місцеві мешканці могли здобути нові знання, розвивати та поліпшувати свої трудові та дозвілєві навички, а також розвивати індивідуальні таланти.
2. Надавати людям можливість продовжити свою освіту незалежно від віку, класової та етнічної приналежності з метою поліпшення якості їхнього життя.

3. Готувати молодь та підлітків до соціальної інтеграції у життя громади.
4. Створювати умови для проведення корисного повноцінного дозвілля, спрямованого на активну соціалізацію молоді особистості (5, 52).

Так, орієнтуючись на дозвілєву соціалізацію, Служба Громадського Виховання відводить пріоритетну роль молодіжним організаціям, центрам та клубам. У тісній співпраці з громадою фахівці таких молодіжних організацій проводять соціально-педагогічну та соціально-виховну роботу з молодими британцями за різними напрямками і в різних сферах дозвілля. Це, зокрема:

1. Діяльність, що залучає молодь до регулярної активності: спортивні секції, що включають більшість доступних видів спорту; клуби за інтересами (літературні, історичні, арт-студії, колекціонування різних предметів, театральні студії, музичні ансамблі, творчі майстерні); екокультурні програми (клуби та гуртки юних фермерів, об'єднання захисників природи, парків, водоймищ); бізнес-проекти (створення цілком легітимних комерційних фірм). Організація підприємницької діяльності, як своєрідної економічної гри для молоді та підлітків; спілкування як форма проведення дозвілля (вечори, зустрічі, бесіди, форуми, ігри).

2. Разові заходи: походи, екскурсії, пікніки; відвідання музеїв, виставок, бібліотек; організація масових просвітницьких акцій (наприклад, “боротьба зі СНІДом”, “права людини”, “сучасні методи контрацепції та захисту здоров'я”, “безпека на дорогах” та багато інших. Такі інформаційні заходи, як правило, проводяться відповідними фахівцями у школах, на “тусовках” молоді та підлітків, у сім'ях (6; 7, 45).

Сьогодні в громадах на базі шкіл, молодіжних організацій, клубів та центрів реалізується багато соціально значущих проектів для підлітків

та молоді, зокрема: “Підготовка за програмою підприємництва”, “мобільні проекти” у сільській місцевості та багато інших.

Висновки: як видно з результатів дослідження даного аспекту проблеми, громада є тією об’єднуючою ланкою, яка координує та організовує чітку роботу різних соціальних інститутів, в тому числі і молодіжних організацій, на шляху найважливішого завдання суспільства – соціалізації підростаючого покоління. Інтегрована діяльність молодіжних організацій у громаді має, на наш погляд, виховне соціально-педагогічне значення, адже вона не лише сприяє розвиткові культурно-просвітницької, дозвіллевої та соціально-профілактичної роботи у соціумі, але й залучає молодих людей до оволодіння цінностями та нормами їхньої громади, що дозволяє їм відчути власну значущість серед населення громади, гордість за неї і за себе.

Вивчення зарубіжного досвіду соціалізації підростаючого покоління, безумовно, передбачає врахування соціально-економічних умов, адже громада є реалією, що притаманна Об’єднаному Королівству Великої Британії і має свої особливості. Разом з тим, очевидним є той факт, що на фоні входження України у ринкову економіку, вітчизняні спеціалісти все частіше намагаються звертатися до досвіду розвинених країн, адже їх організаційно-технічні аспекти соціально-педагогічної роботи в ринкових умовах розвивалися протягом значно більшого часу і набули значно ширшого досвіду у сфері соціального виховання підлітків і молоді, які за умови адекватної трансформації можуть бути використані фахівцями України.

Подальшим розвитком наукових досліджень у цьому напрямку може бути виявлення соціально-педагогічних форм роботи у громадах Канади, США, Чехії, Польщі та інших країн.

Література

1. Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English. A.S.Hornby. Fourth edition//chief editor A.P.Cowie. Oxford Univ.Press 1995 – 1580p.
2. Poster C. Community Education its Development and Management. Lnd., 1982.

3. Dr. Debi Roker. Rural Youth in the United Kingdom: information, advice and the role of technology. Youth in the Information Society./ Council of Europe. Youth directorate. – Strasbourg: 1997 p.199-210.
4. Петрищев В.И. Великобритания: социализация молодежи на рубеже 90х годов XX века. – Красноярск, 1992. – с. 105.
5. Banks M. et al Career and Identities. Buckingham., 1992.
6. Bennett, T. (2000). Drugs and Crime: the results of the second stage of the NEW-ADAM programme. Research Study 205. Home Office: London.
7. Hendry L. Young People's Leisure and Lifestyles. Lnd., 1993 P. 45

О.В. Горпинич

СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Аннотація

В роботі розглянуто сучасне становище соціальної роботи в Україні і перспективи її розвитку.

Соціальна робота в Україні сьогодні переживає досить бурхливий розвиток. Це пов'язано з двома протилежними тенденціями, що сформувались і дістали досить великої потужності на терені України за останні десять-п'ятнадцять років. Одна з них є інстинктивною реакцією соціального організму країни на катастрофічне зuboжіння українського народу під час переходу від тоталітарно-патерналістської моделі соціального захисту населення до ліберально-демократичної, а друга – детермінується потребами оновлення українського суспільства на засадах загальнолюдських цінностей, що вимагає принципово нових підходів до соціальної політики держави у контексті її загальноєвропейської орієнтації.

Метою даної роботи є деякі аспекти характеристики соціальної роботи в Україні.

Даною проблемою в Україні займаються В.П.Бех, А.Й.Капська, О.Г.Карпенко та інші.